

ВІДГУК

**офіційного опонента, завідувача кафедри хірургічної стоматології
Одеського національного медичного університету,
доктора медичних наук, професора Гулюка Анатолія Георгійовича
на дисертаційну роботу Рачинського Сергія Володимировича на тему:
«Стан захворюваності та прогноз розвитку стоматологічної ортопедичної
допомоги особам призовного віку в Україні», подану на здобуття ступеня
доктора філософії у разову спеціалізовану вчену раду Державної установи
«Інститут стоматології та щелепно-лицевої хірургії Національної академії
медичних наук України» за спеціальністю 221 Стоматологія
галузі знань 22 Охорона здоров'я**

Ступінь актуальності обраної теми

Що стосується актуальності теми даної дисертаційної роботи та, особливо ступені життєвої значимості і цінності отриманих результатів, на сьогоднішній день, за умов війни, що йде у нашій країні з московитами, на нашу думку, вона неоціненна для наших військовослужбовців строкової служби. Саме ті питання, які поставлені і висвітлені у даній роботі, можуть служити базовим обґрунтуванням докорінного реформування системи організації та планування стоматологічної ортопедичної допомоги даної категорії населення країни, що опосередковано впливає на обороноздатність наших воїнів.

Саме при наявності міцного стоматологічного здоров'я наші допризивники можуть у повній мірі і в стислі строки освоювати військову справу.

Приємно засвідчити, що саме подібним питанням і присвячена дана дисертаційна робота, а саме – підвищення рівня надання стоматологічної ортопедичної допомоги чоловікам призовного віку шляхом визначення величини розповсюдженості даної захворюваності, інтенсивності її клінічного прояву, прогнозу розвитку, стану надання, величини потреби, забезпеченості та ступеню задоволеності в основних видах ортопедичного лікування та розробки спрямованих пропозицій щодо докорінного її поліпшення на підставі

проведення стоматологічних оглядів в найбільш характерних медико-географічних регіонах нашої країни серед міського і сільського населення.

Приємно також засвідчити, що дана науково-практична робота була виконана в рамках планової державної науково-дослідної роботи Державної установи «Інститут стоматології та щелепно-лицевої хірургії Національної академії медичних наук України»: «Корекція патогенетичних механізмів порушень метаболізму в тканинах ротової порожнини у пацієнтів в залежності від екологічних та аліментарних факторів, що впливають на вуглеводний та ліпідний обмін» (№ ДР 01180006966), де здобувач був безпосередньо виконавцем окремого фрагменту.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача

Оцінюючи науковий рівень отриманих результатів даної дисертаційної роботи і їх пріоритетність як таку в галузі ортопедичної стоматології, перш за все слід констатувати про достатньо високий їх науковий рівень і «піонерський» їх характер стосовно допризвників строкової служби, зважаючи, що у подібному розрізі і об'ємі подібні дослідження у нашій країні практично не проводилися.

Виключно за рахунок їх проведення, здобувачем вперше встановлено пряму залежність величини розповсюдженості і, особливо, інтенсивності клінічного прояву основних ортопедичних захворювань від медико-географічного регіону і соціального статусу даної категорії населення. При цьому, автором доведено більш інтенсивні їх показники у західному регіоні нашої країни, що свідчить про необхідність диференційного підходу щодо питань організації і планування їм ортопедичної допомоги.

Окрім цього, здобувачем визначена структура дефектів зубних рядів, руйнування коронкової частини окремих зубів, їх анатомо-топографічні характеристики та класифікація дефектів.

Вражають отримані автором результати щодо рівня задоволеності наших допризвників в ортопедичній допомозі, який вкрай незадовільний, особливо у

мостоподібному протезуванні, зважаючи на вельми обгрунтовано доведене здобувачем про вельми стрімке утворення у молодому віці вторинних зубощелепних аномалій, пов'язаних з видаленням зубів, що, у свою чергу, різко ускладнюють надання ортопедичної допомоги та у декілька разів збільшують її вартість і трудові витрати робочого часу лікарів з усіх спеціальностей.

Приємно вражає обсяг опублікованих наукових праць і різноманітність наукових видань.

Так, автором опубліковано 18 наукових робіт – 6 статей у фахових виданнях України групи А, 1 стаття – у науково-метричному виданні України групи А, 3 статті – у наукових виданнях Польщі, 1 стаття по даним огляду літератури та 7 тез на науково-практичних конференціях.

Отже, аналізуючи наведене вище, слід зазначити про достатньо високий науковий рівень даної дисертаційної роботи та її практичне значення і прикладну цінність.

Наукова обгрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукова обгрунтованість отриманих результатів і всебічна опрацьованість наукових положень, висновків і практичних рекомендацій повністю забезпечена достатньо великим об'ємом проведених стоматологічних оглядів – 626 осіб призовного віку, з яких 294 – в Івано-Франківській області (185 – міських і 109 – сільських) і 332 – в Одеській (170 – міських і 162 – сільських) та ретельно проведеною статистичною обробкою отриманих результатів. Окрім того, автором були також проведені ще і клініко-лабораторні дослідження у 163 молодих осіб з визначенням не тільки анатомо-топографічної структури дефектів зубних рядів, а і швидкості утворення вторинних зубощелепних аномалій через кожний рік протягом 5 років та вартості ортопедичних послуг при різних клінічних умовах. При цьому слід наголосити, що Комітет з біоетики засвідчив про відповідність їх проведення міжнародним етичним та

правовим нормам Гельсінкської декларації Конвенції Ради Європи про права моралі та біомедицини і відповідним законам України.

Зазначене вище безумовно вказує на високий рівень наукових опрацювань у даній роботі, їх вірогідності і ймовірності як таких.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологічно-науковою діяльністю

Надаючи рівень виконання даного науково-практичного завдання та визначаючи ступінь оволодіння здобувачем методично- науковою діяльністю, перш за все слід засвідчити, що в умовах Covid-19 та війни, тобто у достатньо непростих умовах виконання подібного роду дисертаційних робіт, автор таки провів необхідні епідеміологічні дослідження та безпосередньо обстежив 626 чоловіків призовного віку, що забезпечило йому отримання найбільш вірогідних та ймовірних даних. Окрім того, здобувач опрацював і запропонував достатньо оригінальну власну методику визначення швидкості утворення вторинних зубощелепних аномалій, пов'язаних з видаленням зубів у молодому віці з залученням клінічних, рентгенологічних, математичних, статистичних та економічних методів дослідження.

Отже, наведене вище безумовно свідчить про достатньо високий науковий рівень вирішення поставленого наукового завдання та спроможність автора до власної винахідницької діяльності у процесі майбутнього виконання науково-дослідних робіт.

Оцінка змісту роботи, її завершеності в цілому

Аналізуючи структуру даної дисертаційної роботи і її відповідність основним вимогам щодо її виконання, слід засвідчити, що вона складена за класичними вимогами і складається з анотацій на українській і англійській мовах, списку публікацій здобувача, вступу, розділу «Огляд літератури», 5-и розділів власних досліджень, розділу «Аналіз й обговорення результатів

дослідження», висновків, практичних рекомендацій, списку використаних джерел та додатку.

У вступі автор надає спрямовану інформацію щодо актуальності досліджуваної теми та акцентує увагу на важливості її виконання, особливо на теперішній час, з залученням сучасних, як вітчизняних, так і закордонних науковців.

Надається також інформація про її зв'язок з науковими програмами, планами, темами, які виконуються в ДУ «ІСЦЛХ НАМН». Формується остаточно мета дослідження, окреслюються основні завдання до її виконання з визначенням об'єкту, предмету та методів дослідження. Приводиться обґрунтована наукова новизна, практичне значення отриманих результатів, а також відомості про особистий внесок здобувача, апробації результатів на різних наукових форумах, публікації, структура та обсяг даної роботи.

Перший розділ присвячено епідеміології стоматологічної ортопедичної захворюваності у молодого населення України як такої і у військовослужбовців строкової служби безпосередньо. Віддзеркалені також питання потреби, забезпеченості та рівня задоволеності у даної групи населення нашої країни в ортопедичному лікуванні.

Акцентується здобувачем увага на появі і стрімкому зростанні у них вторинних зубощелепних аномалій і деформацій, пов'язаних з видаленням зубів чи руйнуванням твердих тканин коронкової частини зубів та необхідність їх раннього протезування.

Слід зазначити, що даний розділ не перевищує 20 % від основної частини дисертації.

У другому розділі здобувач приводить низку використаних методів дослідження та акценту увагу на питаннях, які будуть досліджуватись.

Приводиться також «Карта обстеження стоматологічного ортопедичного хворого», що передбачала віддзеркалення всього стоматологічного статусу, а саме терапевтичного, ортопедичного й хірургічного з визначенням обсягу необхідної ортопедичної допомоги. Аналізуючи використані методи

дослідження та їх відповідність головній меті даного науково-практичного дослідження, слід вказати на їх повну відповідність, сучасність і інформативність та обґрунтованість їх використання виключно у даній дисертаційній роботі.

У третьому розділі здобувач на підставі проведених у Івано-Франківську епідеміологічних досліджень було проведено безпосередній клінічний огляд 294 чоловіків призовного віку від 18 до 20 років, завдяки яким була встановлена величина стоматологічної ортопедичної захворюваності, інтенсивності її клінічного прояву, визначена анатомо-топографічна структура, як дефектів зубних рядів, так і дефектів коронкової частини твердих тканин зубів та видалених окремих зубів. Поруч із цим, автором визначена величина потреби, забезпеченості та встановлено рівень задоволеності їх в основних видах зубних протезів. Слід також наголосити, що виключно за рахунок наведених вище даних, здобувачу вдалося на підставі математичних розрахунків спрогнозувати подальший розвиток досліджуваних питань на перспективу.

У четвертому розділі здобувачем на підставі поглиблених клінічних оглядів 332 чоловіків призовного віку в Одеській області було проведено подібні дослідження, тобто в іншій медико-географічній зоні України з метою їх подальшого порівняння як серед міського, так і сільського населення.

Виключно за рахунок отриманих у 3-му та 4-му розділах результатів досліджень, автор у 5-му розділі проводить їх порівняння і наголошує на їх суттєвій різниці і, виходячи з цього положення, акцентує увагу на необхідності у нашій країні використання диференційного підходу щодо питань організації та планування стоматологічної допомоги допризивникам у нашій країні.

Достатньо показово і яскраво проявляється здібність здобувача до наукової роботи згідно матеріалів, представлених в 6-му розділі, де автором, перш за все, опрацьована й запропонована достатньо оригінальна власна методика визначення швидкості утворення вторинних зубощелепних аномалій, пов'язаних з видаленням зубів чи руйнуванням коронкової частини твердих тканин окремих зубів у осіб молодого віку, до яких власне і відносяться

чоловіки призовного віку. Окрім цього, у даному розділі здобувач вельми обґрунтовано доводить необхідність обов'язкового раннього протезування подібних дефектів у молодому віці не тільки з медичної, соціальної, але і з економічної сторони, доводячи, що у випадку його відсутності вартість подальшої ортопедичної допомоги зростає у 5-10 разів в залежності від обсягу й виду додаткових перед протезних втручань терапевтичного, хірургічного й ортодонтичного характеру. При цьому слід відмітити, що подібні дослідження у нашій країні проводяться вперше в подібному розрізі.

Розділ «Аналіз і обговорення результатів дослідження» оформлено і складено у повній відповідності з основними вимогами, що ставляться до дисертаційних робіт, а саме надається власний матеріал, результати якого порівнюються з найближчими аналогами, критично оцінюються та пропонуються свої рекомендації й бачення щодо подальшого поглибленого дослідження окремих питань.

Висновки і рекомендації повністю співпадають з отриманими результатами дослідження та яскраво свідчать про успішне вирішення досліджуваних питань і поставленої мети.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації на практиці

Що стосується опрацьованих автором практичних рекомендацій, то, як на нас, вони мають вельми велике значення безпосередньо для органів практичної охорони здоров'я, тому що вони надають низку клінічних і організаційних заходів щодо докорінного реформування системи організації та планування ортопедичної допомоги чоловікам призовного віку, що надасть можливість ще на допризивному стані отримувати їм висококваліфіковану ортопедичну допомогу і не гаяти часу на її отримання при несенні військової служби. Окрім того, опрацьовані у даній роботі практичні рекомендації можуть слугувати базовою підставою щодо вирішення питання надання допризивникам безкоштовної ортопедичної допомоги шляхом внесення даної категорії

населення нашої країни до пільгової групи населення з надання медичної допомоги.

Отримані матеріали також можуть використовуватися в якості лекційного матеріалу, як у вищих медичних навчальних закладах, так і на науково-практичних конференціях, з'їздах, форумах тощо.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, питання до здобувача

Аналізуючи і критично оцінюючи дану дисертаційну роботу слід зазначити, що суттєвих та принципових зауважень як по самій суті роботи, так і її оформлення, немає.

Але в ході рецензування у нас виникли деякі питання дискусійного характеру:

1. Як Вам у вкрай складних умовах сьогодення вдалось провести епідеміологічні дослідження?
2. У зв'язку з доведеною Вами стрімкою швидкістю утворення у даних осіб зубощелепних аномалій, пов'язаних з видаленням зубів, які будуть Ваші пропозиції щодо їх запобігання?
3. Яким чином Ви збираєтесь доводити отримані Вами результати до клінічної медицини?

Відсутність (наявність) порушень академічної доброчесності

Унікальність, наукова новизна, прикладна цінність та практичне значення дисертаційної роботи складає 93 %. При цьому порушень академічної доброчесності не виявлено.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертаційна робота Рачинського Сергія Володимировича на тему: «Стан захворюваності та прогноз розвитку стоматологічної ортопедичної допомоги особам призовного віку в Україні», виконана під керівництвом доктора медичних наук, професора, член-кореспондента НАМН України, Шнайдера

С.А. та подана на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 22 Охорона здоров'я за спеціальністю 221 Стоматологія, є завершеною, самостійно виконаною науково-дослідною роботою, що має наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Дана науково-практична робота виконана на сучасному методичному рівні і за актуальністю теми, за обсягом виконаного дослідження та отриманих результатів, їх вірогідністю, ймовірністю висновків та запропонованих практичних рекомендацій, науковою новизною, науково-практичним та теоретичним значенням, цілком відповідає основним вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року, та вимогам до оформлення дисертації, затверджених Наказом МОН України № 40 від 12 січня 2017 року, а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 22 Охорона здоров'я за спеціальністю 221 Стоматологія.

Офіційний опонент:

Завідувач кафедру хірургічної стоматології

Одеського національного медичного університету

доктор медичних наук, професор

Анатолій ГУЛЮК

